

EDITORIAL

Violències masclistes i polítiques públiques: construint respostes feministes i interseccionals

Departament d'Igualtat i Feminismes, Centre d'Estudis de Temes Contemporanis

Il·lustració: [Eduardo Luzzatti](#)

Les violències masclistes despullen un ordre de desigualtats estructurals que tenen a veure amb el sistema sexe-gènere, però també amb les interseccions d'aquesta categoria amb d'altres, com l'origen, el color de la pell, el fenotip, l'ètnia, la religió, la situació administrativa, l'edat, la classe social, la precarietat econòmica, la diversitat funcional o psíquica, les addiccions, l'estat serològic, la privació de llibertat o la diversitat sexual i de gènere.

Des que els feminismes van trencar el silenci que invisibilitza i naturalitza les violències masclistes, s'ha desenvolupat una àmplia producció de coneixement, de legislació i de transformacions socials per tal d'erradicar-les. En aquest camí, les polítiques públiques s'han centrat fonamentalment a donar respostes a les violències que tenen lloc en l'àmbit de la parella i en l'àmbit familiar. Aquests abordatges ens han permès conèixer que les condicions d'aquestes violències es produeixen i reproduïxen socialment, en diferents

àmbits, com l'institucional, el comunitari, el laboral o el digital, entre d'altres. També s'ha comprovat que les desigualtats estructurals que castiguen sistemàticament les dones, infants i adolescents són un element clau en la reproducció de les violències masclistes en cadascun d'aquests àmbits.

La modificació de la llei, punt de partida

El monogràfic *Violències masclistes i polítiques públiques: construint respostes feministes i interseccionals*, publicat a la revista IDEES —la publicació que edita el Centre d'Estudis de Temes Contemporanis—, té com a punt de partida la Llei 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008 del dret de les dones a erradicar la violència masclista. Es tracta d'una llei pionera al nostre país, però també a escala estatal, per l'amplitud de les formes i àmbits de violències masclistes que reconeix i per les perspectives d'intervenció davant aquestes violències. Entre aquestes perspectives destaquem la perspectiva feminista i interseccional, l'enfocament dels drets humans, la incorporació d'estàndards del dret internacional dels drets humans —com la diligència deguda—, les garanties de no repetició i de no revictimització i la importància donada a la prevenció i a la reparació integral, que van molt més enllà de les respostes punitives.

Aquest monogràfic, publicat el 25N, Dia Internacional per a l'eliminació de la violència envers les dones, està format per un seguit de textos que reflexionen sobre les implicacions de la modificació de la llei, que té per objectiu concretar i materialitzar la normativa en pràctiques i canvis concrets que hem de garantir per tal que sigui una llei viva i, fonamentalment, perquè els drets de les dones, infants i adolescents estiguin al centre de les intervencions públiques. En aquest sentit, ens proposem específicament incidir en la cultura institucional i en els espais de formació i d'educació formal i informal.

Les violències masclistes despullen un ordre de desigualtats estructurals que tenen a veure amb el sistema sexe-gènere, però també amb les interseccions d'aquesta categoria amb l'origen, l'edat o la classe social

També volem donar a conèixer les modificacions, la seva importància i les transformacions que proposa per a tota la ciutadania, i garantir el dret a la informació des de la convicció que les dones, nenes, nens i adolescents han de conèixer els drets reconeguts, els mecanismes per fer-los efectius i les responsabilitats dels poders públics com a condició prèvia per poder exercir-los i exigir el seu respecte.

Els setze articles que componen aquest dossier, impulsat conjuntament pel Departament d'Igualtat i Feminismes i el Centre d'Estudis de Temes Contemporanis del Departament d'Acció Exterior i Unió Europea, s'articulen en quatre blocs temàtics que aborden les modificacions i ofereixen elements per comprendre-les i interpretar-les. La coordinació dels

continguts ha anat a càrrec d'Anna Mª Morero Beltrán i Patricia González Prado, tècniques de la Subdirecció de Sensibilització i Prevenció dins la Direcció General per a l'Erradicació de les Violències Masclistes del Departament d'Igualtat i Feminismes.

Ampliació del subjecte

El primer bloc, anomenat *Ampliació del subjecte*, està format per tres contribucions. Dos dels articles aborden la inclusió de les dones, adolescents i nenes trans com a subjectes exposades a les violències masclistes.

El primer text, «Sexes, gènere i altres paraules: algunes nocions per comprendre les biografies de les dones, adolescents i nenes amb experiència vital trans», se centra sobretot en la necessitat de plantejar l'abordatge de les violències masclistes des de les situacions vitals trans d'aquestes dones.

El segon article, «Dones trans, recorreguts, interseccions i violència masclista», narra, des d'una perspectiva situada, l'experiència vital trans d'una treballadora sexual que exposa les vulneracions de drets i violències viscudes, i interpel·la les polítiques públiques.

La tercera reflexió, «Feminicidis i agressions per raons de gènere», mostra l'impacte legislatiu i polític que té el reconeixement dels feminicidis introduït a partir de la modificació de la Llei 17/2020. A partir d'aquí, dona eines per millorar la prevenció i la reparació integral davant aquests fets de violència masclista extrema contra dones, infants i adolescents.

Una visió interseccional

El segon bloc, anomenat *Interseccionalitat*, està dirigit a l'abordatge de la incorporació de la interseccionalitat a la llei i es concreta en dos articles.

El primer article, «Cap a un feminisme jurídic interseccional», aborda els orígens de la interseccionalitat des d'una perspectiva històrica i política, com a paradigma crític d'anàlisi gestat en les pràctiques i teories polítiques feministes que van qüestionar la idea que existeix una "opressió" comuna que defineix el subjecte "dona". L'article també explica alguns dels passos a partir dels quals s'ha reconegut la interseccionalitat en la normativa i jurisprudència internacional, i en algunes lleis estatals i autonòmiques. Per acabar, el text fa referència a les principals implicacions del concepte en matèria de drets humans.

El segon article, «Interseccionalitat: conceptualització, aplicació i reptes», explica com la incorporació del concepte en la lluita contra les violències masclistes implica la consideració de la interrelació entre el gènere i altres eixos, tant en la seva conceptualització com en l'elaboració de polítiques públiques i accions concretes. Aquest text mostra les premisses clau de la interseccionalitat i la rellevància de l'aplicació d'aquesta perspectiva, i apunta també alguns dels reptes actuals que implica considerar la complexitat que mostra la perspectiva interseccional.

Noves formes de violències masclistes

El tercer bloc, anomenat *Noves formes de violències masclistes reconegudes*, està dedicat a la inclusió de quatre noves formes de violència masclista a la llei; concretament, la violència vicària i violència de segon ordre, les violències masclistes digitals, la violència obstètrica i contra els drets sexuals i reproductius, i els drets d'infants i adolescents en situació de violència masclista.

El primer article, «Violència vicària i violència de segon ordre», mostra com la visibilització d'aquestes dues formes de violència, que va ser una demanda dels moviments feministes, ha permès reforçar la protecció de les dones, infants i adolescents, així com la d'altres persones del seu entorn que pateixen violència, posant els seus drets i necessitats al centre.

El segon article, «Violències masclistes digitals: implicacions del seu abordatge en el marc dels circuits de violència masclista», descriu el fenomen de les violències masclistes digitals i desenvolupa les principals implicacions del seu abordatge en el marc dels circuits i serveis de violència masclista. L'article també apunta les principals accions per millorar la situació i l'autodefensa de les dones i persones LGTBIQ+ davant d'aquestes violències, així com les necessitats identificades per les autores per a la prevenció, l'atenció, la recuperació i la reparació.

El tercer article, «Violència obstètrica i vulneració dels drets sexuals i reproductius», ens ofereix una conceptualització dels drets sexuals i reproductius i la violència obstètrica, així com una perspectiva històrica, a la vegada que assenyala algunes de les vulneracions més comunes que tenen lloc en aquest àmbit.

El quart article d'aquest apartat, «Les violències sexuals contra infants i adolescents com a situacions de violències masclistes», reflexiona sobre el reconeixement de nenes, nens i adolescents com a subjectes de les violències masclistes; fins ara, només s'havien considerat afectades per les violències masclistes en l'àmbit de la parella. L'autora mostra com allò que qualifica una forma de violència com una violència masclista no és només les subjectes que la pateixen amb major incidència, ni els subjectes que exerceixen les violències amb una inqüestionable preeminència, sinó també els mecanismes que es posen en marxa i l'impacte que tenen a l'hora d'organitzar la desigualtat sexogenèrica, en intersecció amb l'edat com a criteri per a la distribució del poder social, simbòlic, polític, econòmic i jurídic.

Nous àmbits reconeguts

El quart bloc, anomenat *Nous àmbits de violències masclistes reconeguts*, se centra en analitzar l'impacte juridicopolític que té la incorporació de l'àmbit de la vida política i l'esfera pública de les dones, l'àmbit institucional i l'àmbit educatiu com a espais materials i simbòlics en què es presenten diferents formes de violències masclistes.

El primer article d'aquest apartat, «La violència masclista en l'àmbit de la vida política i

l'esfera pública de les dones», explica com aquesta violència funciona com un mecanisme de control sobre les dones en l'accés i la permanència als espais de participació i de representació i, en últim terme, al poder. Les accions i omissions que configuren aquest àmbit de violències masclistes, quan ocorren en els parlaments o en altres institucions polítiques, soscaven la legitimitat de la institució i atempten contra els fonaments de la democràcia.

El segon article, «El reconeixement de les violències institucionals: una nova eina per exigir l'efectivitat dels drets de les dones», reflexiona sobre l'impacte del reconeixement de les violències masclistes institucionals en l'àmbit legislatiu, fet que suposa l'assoliment d'un deute històric amb els moviments de dones i feministes, un avenç conceptual i una eina de gran potencial transformador. El terme *violència institucional*, forjat per les entitats de drets humans, té un gran poder comunicatiu i pretén deixar enrere el paradigma de l'infractor individual per posar el focus en les administracions. També busca deixar enrere el model de reconeixement formal de drets per passar a un model d'efectivitat d'aquests drets.

El monogràfic reflexiona sobre una llei pionera, tant en l'amplitud de formes de violències masclistes que reconeix com en les perspectives d'intervenció

El tercer article, «Claus per comprendre i abordar de manera transformadora les violències masclistes en l'àmbit educatiu», està dedicat a la incorporació de l'àmbit educatiu com un àmbit específic de les violències masclistes. Això permet dimensionar la rellevància de la prevenció estructural en espais educatius formals i no formals, però també la necessitat de treballar per garantir diligència deguda en la reparació integral de les violències masclistes.

La prevenció, clau per a l'erradicació de les violències masclistes

L'últim bloc, anomenat *Prevenció, la tasca permanent*, agrupa propostes innovadores vinculades a l'abordatge de les violències masclistes.

El primer article, «La violència econòmica i la proactivitat judicial», mostra com es pot concretar la diligència deguda en l'activitat judicial, i quina proactivitat i perspectives d'intervenció són necessàries perquè les garanties de drets que han de construir-se judicialment siguin integrals i donin resposta a les necessitats de les dones.

El segon text, «Prevenció i reparació integral de les violències masclistes: un paradigma centrat en els drets i les necessitats de les dones, infants i adolescents», desenvolupa el nou marc d'abordatge de les violències masclistes proposat a partir de les novetats legislatives,

tant la modificació que inspira aquest monogràfic com les recomanacions generals d'organismes internacionals i el Conveni d'Istanbul.

El tercer article, «La prevenció i les masculinitats antimasclistes», aborda les polítiques de prevenció en relació amb la promoció d'unes masculinitats que siguin protagonistes de l'erradicació de les violències masclistes.

Per acabar, el quart i últim article, «Consentiment: germana, jo sí que et crec», ens convida a pensar sobre els límits de la llibertat i de l'autonomia, així com del control social, les identitats i la dissidència.

Departament d'Igualtat i Feminismes

El Departament d'Igualtat i Feminismes de la Generalitat de Catalunya és un Departament que té per objectiu impulsar les polítiques d'igualtat del Govern, treballar per a la igualtat efectiva en el treball, garantir els drets i la no-discriminació i dissenyar polítiques públiques per erradicar les violències masclistes. Entre els seus àmbits també s'hi inclouen la política de gais, lesbianes, bisexuals, transgènere i intersexuals, el foment i la defensa dels drets humans, polítics i civils, la política d'immigració, refugi i suport a la migració catalana i les polítiques del temps i les cures.

Centre d'Estudis de Temes Contemporanis

El Centre d'Estudis de Temes Contemporanis (CETC) és una unitat del Departament d'Acció Exterior i Unió Europea de la Generalitat de Catalunya que es dedica a l'anàlisi, el debat i la reflexió sobre els temes cabdals del món contemporani. Edita la revista IDEES, una publicació creada l'any 1999 que actualment es pot llegir en format digital. Els monogràfics de la revista IDEES reflexionen en profunditat sobre els principals reptes i debats globals del món actual a través de la perspectiva de persones expertes.